

спрямований проти учасників радянського Опору. Як превентивні заходи проти них нова влада використала цілу систему акцій – реєстрацію жителів, членів партії, доноси, агентурні дані тощо – з метою знищення навіть потенційних ворогів окупантів.

Значних втрат зазнала на початковому етапі окупації і Харківська міська підпільна організація. Низку її членів було заарештовано, значна частина не змогла розгорнути роботу. У перші тижні підпільний обком партії не тільки не вів активних дій, але й фактично не існував як єдине ціле. Збереглися тільки окремі осередки підпільного опору, мужні люди, які були готові в жорстких умовах окупації боротися проти смертельного ворога. Великою бідою для підпільників Харкова, як і для всього населення міста, був голод, який змушував їх щоденно боротися за життя, згортати антифашистську роботу та займання вишукуванням продовольства.

Під керівництвом Харківського підпільного обкому партії повинен був розгорнути роботу серед молоді області підпільний обком комсомолу. Він був створений на початку жовтня 1941 р. За період роботи підпільного обкому комсомолу було проведено всього 4 засідання. Друковані і рукописні листівки із закликами до боротьби проти окупантів, організації саботажу, зриву планів відбудови підприємств міста, мобілізацій до Німеччини поширювали серед населення підпільні групи в Нагірному і Заводському районах. В організації осередків радянського Опору поряд із партійними та комсомольськими органами брали участь і органи НКВС. Вони активно формували партизанські загони, диверсійні групи, створювали розвідницьку систему в тилу ворога, впроваджували радянську агентуру в органи окупаційної влади.

Харківський рух Опору охоплював усі форми та засоби боротьби проти окупантів: від саботажу, відкритого протесту до збройної боротьби. У листопаді 1941 р. на станції Нова Баварія стався вибух, у результаті якого було вбито та поранено декілька німецьких солдат. На заводі «Серп і Молот» підпільники підірвали підготовлений до пуску цех. Крупні диверсійні акти були проведені групою мінерів під керівництвом І. Г. Старінова, в грудні 1941 р. стихійно утворилася антифашистська група на чолі з В.Т. Тищенком. Підпільники проводили велику агітаційну роботу, друкували та поширювали листівки, рятували радянських військовополонених. У квітні 1942 р. група була викрита, а її керівники розстріляні.

Грезенталь А.М.
НТУ «ХПІ»

СТВОРЕННЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ НАПЕРЕДОДНІ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТОВАРИСТВ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ

Одним з недостатньо висвітлених аспектів історії вітчизняних громадських організацій є їхня діяльність напередодні Першої світової війни. Зокрема, це й товариства Українських січових стрільців.

У 1912 р. айстро-угорський уряд дав дозвіл на створення легальних військових польських товариств. З цієї нагоди скористались українці і вже навесні 1913 р. у Львові утворився Український січовий союз, а згодом було затверджено Статут Українських січових стрільців (УСС) на чолі з

В.Старосольським та Д.Катамаєм. Організація поділялась на два напрямки: УСС-I – студенти і УСС-II – робітнича та селянська молодь. Всього існувало 96 організацій. З самого початку в товаристві не було ідейної однотайності, а проявилися дві точки зору щодо розвитку стрільців: самостійницько-державницька та австрійсько-лоялістична. Але в кінцевому підсумку перемогла австрофільська ідея: українські національні інтереси мали йти у фарватері австрійських. Діяльність УСС розгорнулась на теренах Галичини і Буковини та проявилась у військово – організаційній і технічній підготовці їх членів. З 1913 р. «Січові Стрільці I» почали видавати перший український військовий ідеологічний журнал «Відгуки», що популяризував гасло збройної боротьби за українську державність.

Навесні 1914 р. спільними зусиллями О.Семенюка та О.Демчука було створено «Правильник піхотинців», у якому переклали необхідні військові команди українською мовою. Він містив 17 розділів, у яких регламентувалися правила внутрішньої служби, підготовки до бою, а також методика ведення бою всіма підрозділами піхоти. Згідно із задумами керівництва січового стрілецтва, дисциплінуючим фактором мали бути стрілецькі відзнаки та однострої. Основну відзнаку - січову стрічку синьо-жовтого кольору замінили на зручніші синьо-жовті кокарди. Розробили також спеціальний однострій, узявши за основу австрійську військову форму, оздобивши її в українських традиціях. За пропозицією К.Трильовського всі «Січі» і товариства «Січові стрільці» взяли участь у святкуванні 100-річчя з дня народження Т.Шевченка. 28 червня 1914 р. у Львові понад 10 тис. січовиків та півтисячі стрільців у одностріях пройшли маршем. Це був перший виступ УСС перед власним громадянством і зовнішнім світом.

Таким чином, головним завданням стрілецьких товариств протягом 1913-1914 р., стала підготовка їх членів до війни проти Росії. 6 серпня 1914 р. у львівській газеті «Діло» з'явилося звернення Головної Української Ради «До всього українського народу», в якому проголошувалась необхідність утворювати полки українських добровольців під назвою Українські Січові стрільці (УСС). Такий крок українського політичного проводу був зрозумілий, адже пролита кров і людські жертви мали, на думку українських політиків, зняти недовіру офіційної влади до українців, а в кінцевому результаті – максимально наблизити урядову політику до національних українських вимог.

Дяченко В. М.

СНУ ім. Лесі Українки

ОЛЕКСАНДР ЦИНКАЛОВСЬКИЙ : ПОВЕРНЕННЯ ІЗ ЗАБУТТЯ (ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ)

Олександр Цинкаловський – історик, краєзнавець, археолог, літератор. Життя цієї багатогранної особистості тісно пов'язане з Волинню. Незважаючи на те, що О. Цинкаловський після Другої світової війни був відірваний від основного ареалу своїх досліджень на Волині він зайняв чільне місце серед